CEGLÉDY JÓZSEF

Hídverők, 1955. 4-5. szám

Szeleczky Zita

Az, hogy az emigrációban minden a nemzeti irányt képviselő férfi ellen a legaljasabb hajsza folyik, lassan már természetes lesz még azok számára is, akiken a rágalom ostora csattog. Mi férfiak megszoktuk, hogy az élet kemény küzdelem és aki a magyarság ellenségeivel felveszi a küzdelmet, az eleve elkészül a legrosszabbra.

A nemzetköziség, a fajta-árulás, a Kállay-kettős-politika, a kétszínűség, a minden áron a hatalomban maradni akarok ellen már odahaza folytatott harc megtanított bennünket arra, hogy ellenségeink előtt semmi sem szent és nincs eszköz, rágalom, mocskolás, szirén-hangú elismerésbe burkolt hátbaszúrás, amit erkölcstelennek és megengedhetetlennek tartana a politikai élet nemzetközi söpredéke.

Egy azonban még odahaza is majdnem tabu volt a nemzeti érzelmű, a szociális kiegyenlítődést kereső, a bolsevizmus ellen harcoló magyar politikai réteg ellenségei előtt is, a női becsület, általában a nő, még akkor is, ha politikailag így vagy úgy részt vett a közéletben.

Idekint az emigrációban azonban leomlottak a társadalmi korlátok és becsületügyi szabályok, amelyek otthon még féken tartották a legvadabb baloldalit is és megindult a hajsza mindenki ellen, aki megalkuvás nélküli magyar mert maradni, lett légyen férfi vagy nő.

Minden tisztességes magyar ember előtt undort keltő módon jelentek meg a támadások minden magyar nő ellen, aki az emigrációban is kötelességének érezte, hogy keményen és megalkuvást nem ismerő következetességgel harcoljon a magyarságért azon a poszton, ahová az élet és tehetsége állította.

Becsületére legyen minden a magyarságért harcoló asszony-testvérünknek, hogy még akkor is, amikor női becsületükben, tisztességükben és asszonyi voltukban egy ferencvárosi megrögzött késelő szájából odahaza egy prostituált ellen ki nem mondott gyalázkodások orkánja zúgott fel az emigrációban úgynevezett "urak" szájából, nem akadt közülük egyetlen egy, akit elriasztott volna a magyar nemzettel szemben vállalt kötelességének teljesítésétől a naponta a nyakuk közé zúdított legbecstelenebb rágalom sem!

Állták és állják a sarat Salzburgtól Madridig, Clevelandtól Buenos Airesig, Páristól Sydneyig: hittel, bátran, elszántan a magyar emigráció magyar asszonyai.

S a magyarság e fanatikus asszony-harcosai közül is talán a legerősebben Szeleczky Zita, minden harcos magyar Kishúga ellen folyt a legvadabb hajsza. Nem volt az a szenny, mocsok és piszok, amit vele szemben fel ne vonultattak volna, hogy elhallgattassák.

S a törékeny testben nagy lélek: nem hallgatott el, hanem idestova kilenc esztendeje a támadások pergőtüzében egyre nagyobb elszántsággal és sikerrel harcol a magyarságért, a magyar művészetért.

És csak nagyon kevesen tudtuk, hogy mit szenved ez az érzékeny, művészi lélek lelkileg a támadások súlya alatt. Kifelé mindenkor bámulatra méltó nyugalommal viselte sorsát és sokszor lázasan, sokszor betegen is minden gondolatával és tervével, leveleivel és művészi teljesítményével csak a magyarságot kívánta szolgálni.

A mult év közepe táján mintha elcsendesedett volna Szeleczky Zita hangja. Mintha belefáradt volna a küzdelmekbe. Az ellenség már készült a diadalordításra, hogy sikerült leterítenie a nemes vadat, hogy Szeleczky Zitába sikerült belefolytani a szót, amikor nemcsak az ellenségeit, de barátait is a legnagyobb meglepetésként érte a hír, hogy Szeleczky Zita hosszabb és gondos előkészítés után 1954 november közepén beült az egyik Amerika felé induló repülőgépbe és a legnagyobb titokban november 24-én megérkezett Torontóba, majd három nappal később Windsorba, mint egy kanadai magyar református lelkész vendége, aki kanadai művészi túráját előkészítette és megszervezte.....

+

Mintha a már csüggedő magyarokban is új vérkeringés indult volna meg erre a hírre! Hiszen elvégre ez volt az első alkalom, hogy a nemzeti magyarság egy ilyen prominens képviselője el tudta hagyni önkéntesen vállalt száműzetése helyét és meglátogathatta más államok magyar menekültjeit is.

Vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc vezérezredes után, aki azonban a saját személyében nem állt a mocsok és szenny olyan pergőtüzében, mint Szeleczky Zita, neki sikerült a baloldal minden igaz magyar köré font láthatatlan drótsövényét áttörnie, hogy más lelki- internáló-táborokban sínylődő véreinknek örömet, boldogságot, lelki felüdülést és hitet vigyen.

A látszólag passzivitásba vonult nagy magyar művésznő hirtelen és ilyen méretekben aktivvá vált magatartása valósággal megbénította az ellenségeit és mire az ellenség magához tért, Szeleczky Zita, ha bár - milyen nehéz körülmények között, megértetlenséggel, hozzá nem értéssel és gyakorlatlansággal a rendezésben, a propagandában lelkes barátai és tisztelői részéről, ellenségei azonnal megindított támadásai ellenére, a suttogó propaganda ezerarcú fúrásai dacára is learatta első sikereit Kanadában és többé nem lehetett megakadályozni, hogy ne találjon lehetőséget arra, hogy az ó és új-kanadás magyarokhoz szóljon.

Windsorban kigyúltak a színpad lámpái és a közönség elé lépett, az utazástól fáradtan, gyöngén, betegen és egyes magyar rétegek közönyössége, más rétegek ellenséges magatartása miatt elkeseredetten a Nemzeti Szinház, művészetében szinte már utolérhetetlenül elmélyedt Üdvöskéje.

Az órák alatt megindított ravasz propaganda annyit elért, hogy a színház-terem nem telt meg úgy, ahogy megtelhetett volna. Sokan elmaradtak, de akik ott voltak, azok számára felejthetetlen élmény maradt a windsori Szeleczky-est.

"Élő halott voltam, elsirattam magamban Magyarországot és mind - annyiónkat, akik azért harcolunk, hogy ébresszük és lelkesítsük a hazájától elszakadt véreinket. De azért végigcsináltam. A jelenlévő közönség nagyon elkényeztetett, dühös volt a többire, aki nem jött el és elárasztott a szeretetével. ... a magyarság egyrésze azonban csunyán cserben hagyott. " Hogy minél kevesebb látogató, illetve néző jelenjen meg és ha már erkölcsileg és művészileg nem lehet megsemmisíteni a szavaló-estéket, legalább anyagilag igyekeztek annyi kárt okozni, amennyit csak tudtak a bolsevizmus, a marxi világnézetek képviselői.... " Azt már most is tudom, hogy sürgősen meghívogatták egymást vacsorára és partykra", csakhogy megakadályozzák az est anyagi sikerét.

Windsorban és Torontoban soha nem rendeztek annyi vacsorát és soha nem hívtak meg vacsorára talán két évtizedben annyi embert, mint azon a napon, amikor a magyarság Kishúga előadó-estje volt.

Egyszerre minden módon és eszközzel megindult az aknamunka, hogy Szeleczky Zita estjeit kudarcba fojtsák!

Az erkölcsi sikert azonban nem lehetett többé elvenni Szeleczkytől. Bár Windsor lakossága legnagyobb részt ó-kanadásokból áll, a né -

Egy kis meglepetés Szeleczky Zita számára. Naszódy Sándor néhány kedves szó kíséretében átadja a kanadai magyarok ajándékát,egy Szeleczky-portrét. A festmény Leskovszky Gábor munkája.

zőtér magyarsága kigyúladt szemekkel, megbabonázottan figyeli a törékeny előadóművésznőt, akinek hangjából a talán már régen elfelejtett és csak a lelkek mélyén szunnyadó óhaza szól hozzájuk. "Láttam az arcokban, hogy őszintén szeretnek" - írja levelében Szeleczky Zita első estje után.

Igen, ők a magyarok, megértették, hogy a legnagyobb magyar művésznő szól hozzájuk, akinek művészetét azt teszi még felejthetetlenebbé és még mélyebbé, hogy a csengő-bongó rímekből nemcsak a magyarság legnagyobb költőinek a hangja szól hozzájuk, de egy szenvedő, egy bátor, egy kitartó, egy törhetetlen, egy harcos, egy szerető igaz magyar szív és a tiszta magyar lélek! Érezték, hogy amit ez az Asszony mond, azt szívéből mondja, nemcsak a művészetével akar hatni, hanem a maga törhetetlen magyarságával, lassan földrészeket átfogó szeretetével a szívekhez, a magyar szívekhez szól.

Az első est megmutatta, hogy Szeleczky Zita félelmes ellenség minden nemzetköziség számára és hogy 20-25 éve Kanadában porosodó magyar lelkekről mint csodatévő tündér lefújta a feledés porát és a por alól újra felszikrázott a magyar lélek!

Mi lesz itt, reszketett a magyarság eltompításából, félrevezetéséből élő réteg, s azonnal össze is fogtak ellene. Mindent megtenni, hogy ne szerepelhessen! A nyílt támadással elkéstek, tehát a "barát" köntösében kellett jelentkezni. A"jóindulatú"kritikák, megjegyzések áradata öntötte el Kanadát, amely "szeretet" aljasabban és biztosabban dolgozott, mint a nyílt kötözködés.

Szeleczky Zita a harcos ösztönével azonnal megérezte a veszélyt és tudta, hogy nincs az az eszköz, amelyet fel ne használnának,csakhogy a kanadai körútját megakadályozzák.

Az Argentinában szerzett gyakorlat világossá tette előtte,hogy nem tudja végrehajtani úgy a programját, ahogy tervezte, mert anyagilag nem bírja. Úgy kellett megoldania kanadai útját, hogy szóljon is a magyarsághoz, s anyagilag is átvészelhesse ezeket a napokat.

Csatlakozott egy együtteshez, amely Kívánsághangversenyeket rendezett. Mindegy volt számára, hogy milyen kis helyen, de ment a társulattal és Vörösmarthyt, Aranyt, Petőfit szavalt. S hogy mindenkinek eleget tegyen, filmjeiből énekelt.

Bizonyára úgy érezhette magát Szeleczky Zita, mint aki egyetlenegy kis tál lencséért eladta az apai örökségét, tiszta és magas művészi műsorral a régi Nemzeti Színház levegőjét vinni el Kanadába, de ment kisvárosról kisvárosra, hogy szavalhasson, hogy vihesse a legnemesebb,a legmélyebb értelmű magyar irodalmat.

Az erkölcsi siker pedig eddig ismeretlen méretekben követte a magyarság kulturális nagykövetét Kanadában. Az anyagi siker, az más, egészen más kérdés. Bár népszerűsége csorbítatlan minden aknamunka ellenére, ugyanakkor, amikor századrangú daltársulatok fényes bevételeket s jövedelmet érnek el néhány körúti malacság felelevenítésével, a Kívánsághangverseny bár Kanada legnagyobb erkölcsi sikere volt, nem hozta meg azt az anyagi sikert, amit a magyarság élő legnagyobb művésznője egyébként megérdemelt volna. Más régen ott hagyta volna Kanadát, Szeleczky Zita maradt és harcolt. Harcolt, mint egykor a végvári hősök, Budapest védői:a közönnyel, a gyűlölettel, a rombolással szemben a magyar lélekért.

A magyar emigráció sohasem felejti el a clevelandiaknak, hogy Hudák honfitársunk, akinek rádió-órái vannak, elküldte Kanadába a magyar rádió egykori egyik nagyszerű rádióriporterét, a clevelandi Híradó főszerkesztőjét, Nagy Andort, aki helyszíni közvetítésben beszélgetést folytatott Szeleczky Zitával, amit december 12 -én közvetített a clevelandi magyar rádió. Minden kommentár nélkül megismertetjük a Hídverők Olvasóközönségével Nagy Andor minden ízében pompás rádióriportját.

Ime a riport teljes szövege:

Bemondó: Itt vagyunk jelenleg a canadai Windsor városban,ahol Nagytiszteletű Borbás Antal ref. lelkész, volt tábori főesperes házának vendégét, az Argentinából nemrég ideérkezett Szeleczky Zitát, a Nemzeti Színház felejthetetlen Üdvöskéjét szeretnénk meginterjuol-ni... Kedves Zita! A clevelandi magyarság egyik népszerű rádió órájának vezetője, Hudák Ernő barátom arra kért meg engem, -mint a clevelandi magyar HIRADÓ kiadóját,- hogy adjam át személyesen szívből jövő jókívánságait és egyben kérjem meg szeretettel arra, hogy szóljon egy-két meleg, jó szót azon régi és újamerikás magyarok felé, akik eddig csak hírből vagy a mozi vásznáról ismerték az ő kedvencüket,a magyar színjátszás legkiválóbb értékét Szeleczky Zitát. Tudom, hogy most sokan hallgatóink közül azt szeretnék kérdezni elsősorban, hogy vajjon, hogy néz ki a mi csengő hangú Zitánk? Őszintén mondva magam sem hittem szemeimnek,olyan nagy volt a meglepetésem.Ha az igazságot kívánják tudni,akkor csak egy mondatban felelhetek: Egy csengettyű hangú, bűbájos teremtés, akit az Úr Isten bizonyára jó kedvében teremtett. -Most pedig hallgassuk meg őt. Nem volna kedves elmondani,miképen jutott ki Buenos Airesbe, Argentina fővárosába?

Szeleczky Zita: Hát ez elég érdekesen történt.Mi a családommal Olaszországban vártuk a pillanatot, amikor valahová kivándorolhatunk. Argentina nyitotta meg először kapuit a menekültek előtt. De semmi reményünk nem volt, hogy hamar hajóra kerüljünk,hiszen pénzünk az utiköltségre nem volt, az IRO pedig minket magyarokat nem kényeztetett el nagyon. Egy fiatal menekült német házaspárt láttunk meg egyszer a mezőn. Ott aludtak kinn,mert nem voltak papirjaik,sem pénzük. Mi is egy szobában laktunk négyen, de azért amennyit tudtunk, segitettünk nekik,ott főzhettek és szálláshoz általunk jutottak. Egy nap ragyogó arccal jelentek meg nálunk.„Jótett helyébe jót várj!" mondták s elmesélték, hogy ők már másnap hajóra ülnek. Az argentin delegáció európai mérnököket, szakembereket keres s azokat ingyen viszi ki. A bátyám mérnök, őt azonnal szerződtette az argentin állam és én vele utaztam ki. Igy kerültem Argentinába.

Bemondó: Szabadna megkérdeznem, hogy 6 és fél éves ott tartózkodása alatt tulajdonképen mivel foglalkozott?

Szeleczky Zita: Mindig megmaradtam hivatásom mellett. Természetesen nem állt rendelkezésemre a régi, otthoni keret, szerényen de még nagyobb hittel kellett továbbszolgálni a magyar művészetet. Két hónapi ott tartózkodásom után már megrendeztem, teljesen egyedül az első szavalóestemet, amelynek a műsora ugyanaz volt, mint amellyel itt Kanadában álltam először a közönség elé: a magyar költészet gyöngyszemei Balassától napjainkig. Az estnek hála Istennek úgy Argentinában, mint később Braziliában leírhatatlan sikere volt.

Bemondó: Amint hallottuk később megalapította az Argentinai Magyar Nemzeti Színházat?

Szeleczky Zita: Igen és nagyon sok szép darabot játszottunk ebben a színházban.

Bemondó:Hallottunk egy forradalmi újításáról."Az ember tragédiája"irodalmi-est formájában való bemutatásáról.Meséljen egy kicsit erről. Mi volt az elképzelése,mikor ezt megvalósította?

Szeleczky Zita: A lényeg az volt, hogy Madách, a zseni megszólaljon. Az emigrációban elő magyarság nem nélkülözheti a legnagyobb értékeit. Viszont versenyezni az otthoni, csodálatos luxussal,a színpadtechnika minden vívmányával díszített előadásokkal nem lehetett.

Bemondó: Értem.

Szeleczky Zita: Közel kellett hoznom az emberekhez magát Madáchot, hogy elfelejtkezzenek a külsőségekről és igyák magukba az ő szavait.

Bemondó: És ki segítette ebben az elgondolásában?

Szeleczky Zita: Először sokan gáncsolták, azután a lelkesek mellém álltak és egy csodálatos gárda állt rendelkezésemre. Egy nagy magyar festő festette a vetített háttereket, összekötő zenének a legszebb

klasszikus lemezeket hordták össze az emberek,egy rendkívül szellemes technikai berendezéssel érzékeltettem a szereplők megjelenését s távozását. Ma már elárulhatom, hogy a bátyám csinálta meg nekem az egész technikai berendezést, Buenosban nem engedte, hogy elmeséljem. Tudja, úgy oldotta meg ezt a dolgot, annyi szeretettel, ahogy csak egy báty' tud a testvérének,aki szeretne valami szépet csinálni és a kishitűek el akarják gáncsolni. A legnagyobb elégtételem az volt,hogy a gáncsoskodók a legnagyobb elragadtatással tapsolták végig az előadást, amely 4 és fél óráig tartott, egy kibírhatatlanul meleg és nedves nyári napon,- aki nem ismeri Buenos Aires klimáját, az ezt soha sem fogja megérteni,- amikor csurgott a víz szereplőkről és közönségről egyaránt, mégsem hagyta ott senki az előadást.

Bemondó: Azt hiszem ennél többet nem lehet erről az előadásról mondani. Utána milyen darabokat játszott még, kedves Zita?

Szeleczky Zita: Utána következett Katona'Bánk bán'-ja, ez már díszletekkel és kosztümökkel. Gondolhatja,mit jelentett az 1217-es Magyarországot odavarázsolni: 5 álomszép díszlet, 36 szereplő, az állami argentin színház maszkmestere. A közönség sírt és tombolt, óriási volt az erkölcsi siker, de azt ne kérdezze, hogy mit fizettem rá anyagilag.

Bemondó: Hát igen, a Nemzetit otthon a magyar államnak kellett szubvencionálni. Maga pedig fillér nélkül kint Nemzeti Színházat csinált.

Szeleczky Zita: De azért nem hagytam magam. Egymás után születtek meg a szebbnél szebb előadások. Sok,sok küzdelem, csalódás,cserbenhagyások,de sok szép emlék és erkölcsi elégtétel fűz az Argentinai Magyar Nemzeti Színházhoz.

Bemondó: Hallottuk örömmel, hogy az argentin lapok és a magyar emigrációs újságok sokat foglalkoztak új filmjének sikerével.

Szeleczky Zita: Igen, játszottam egy nagyon kedves emigráns - leány - szerepet egy argentin filmben. Az argentin kritikusok szuperlativu - szokban beszéltek rólam, én voltam az év felfedezettje, akinek a díjat kell adni. Tényleg úgy nézett ki, hogy épen olyan gyors karriert fogok csinálni, mint otthon, Magyarországon.Sajnos,azonban olyan rágalmakat szórtak rám, hogy megakadályozták további szerződtetéseimet.

Bemondó: Ez borzasztó lehetett a maga számára. Egy színésznő, a maga kvalitásaival, ennyi sikerrel a háta mögött, ennyi pályája iránti rajongással, idealizmussal, akinek egész énje feloldódott - és maradéktalanul - a művészetben — elzárva egy nemzetközi filmkarrier elől.

Szeleczky Zita:Igen. Ez annak idején nagyon fájt nekem, annál is inkább, mert igazságtalannak éreztem azt, ami velem történt. Hiszen én soha nem bántottam senkit s azt csak nem vehetik rossz néven tőlem, hogy a magyarságot szeretem. Ugy éreztem, hogy az Isten nem engedheti meg, hogy ne álljon mellém és ne segítsen meg ebben az olyan nagyon egyenlőtlen küzdelemben. Ma már tisztább - és talán hívőbb-szemmel nézem a történteket.Látom,hogy az Isten éppen akkor állt mellém, mikor hagyta,hogy legyőzzenek. Mert mi lett volna belőlem egy internacionális filmkarrier esetén? Látom magamat, mint filmvígjátékok hősnőjét, aki üres és akit mindig készséges mosollyal fényképeznek,-

Bemondó: - akiről megírják, hogy mit reggelizett és ki a legújabb flörtje, akinek mindig többet kell magából mutogatni,hogy sex-appealjét megtarthassa,-

Szeleczky Zita: - aki olyan gazdag és elfoglalt, hogy nem is ér rá például egy Petőfi, Arany, Mécs vagy Reményik verssel foglalkozni. Ettől mentett meg az Isten. Kaptam helyette egy szebb,teljesebb, emberibb-magyarabb sorsot. Külsőségekben elvesztettem mindent,ami után az emberek általában vágyódnak,fényt,karriert,nercbundát és a Cadillacot, de belülről az Isten engedett: nőni. Vagy egyszerűen megmaraszttott annak,aminek küldött: a magyar szó őrizőjének, ápolójának.

Bemondó: Bizony,kedves Zita, nekünk maga ma egy darab Magyarországot jelent, akinek a hangján keresztül szinte érzékelni tudjuk a mi fe-

lejthetetlen édes szülőhazánkat. Én tudom,hogy nagyon sokan,akik magát szeretik mennyire sajnálják, hogy ez lett a sorsa,hogy kettétört egy olyan fölfelé ívelő karrier, hogy anyagilag nincs meg a megérdemelt nivón, higyje el sokan szeretnének magán segíteni.
Szeleczky Zita:A karrier nem tört ketté,csak átalakult.Tudja, nagyon nehéz erről beszélni anélkül, hogy a közönség ne érezzen valami patetikusat a szavaimban. De én mindig őszintén érzem,amit mondok.Én így érzem igaznak és teljesnek a sorsom. Én annyira egy vagyok a magyarsággal, én annyi szeretetet, megbecsülést kaptam egy nemzettől, amenynyit egy színésznő csak álmodhat életében. Mikor Magyarország boldog és gazdag volt, akkor boldog és gazdag voltam én is. Mikor koldus és kifosztott lett, az lettem én is. Hogyan lehetne nekem más a sorsom, mikor egy vagyok vele? Mikor játszottam,tapsoltak,elkényeztettek,mikor nevettem vagy sírtam, nevettek és sírtak velem, mikor beteg voltam,egy ország aggódott értem. Magukénak éreztek, a kislányuknak, és én őket a magaméinak. Ha most nekem jól és fényesen menne, akkor valahol hiba volna, úgy érzem, mintha becsaptam volna az enyémeket. Én tudom, hogy ennek így kell lennie. És azt is tudom,hogy amikor Magyarország újra feltámad, boldog és gazdag lesz, én is osztozni fogok a sorsában. Ez olyan egyszerű, mint kétszerkettő-négy és mióta ezt megértettem,azóta nem lázadok, nem sajnálkozom többé az elveszett évek és elromlott karrier fölött, boldog és kiegyensúlyozott vagyok. Csinálom, amit úgy érzek, hogy a hivatásom, viszem a magyar verseket mindenüvé, ahol a szívek kinyílnak és vágyakoznak utána.
Bemondó: Istenem, de mennyien! Mik a jövőbeli tervei?
Szeleczky Zita: Az elmondottakból következik,hogy nincsenek terveim. Hiszek az Istenben, aki kézenfogott és visz engem új utak felé. Minden új város,fellépés új, boldog élmény. Nem mintha rózsás lenne az út. A legnehezebb, amit el lehet képzelni. De ki fogom bírni. Én úgy érzem, hogy ha az Isten valakit magyarnak küld el és megengedi neki, hogy érte dolgozhasson, ez olyan nagy kitüntetés, hogy ezért semmi sem drága ár. Sem nélkülözés, sem csalódás, sem üldözés.
Bemondó: Tudja, hogy magát a régi amerikások is szeretik és ismerik, sőt túlzás nélkül állíthatom, néha nyolcszor is megnézik a filmjeit Clevelandban?
Szeleczky Zita: Ez nagyon nagy és kedves meglepetés volt a számomra, mivel tudtam,hogy a filmjeimről egyszerűen lehagyták az én nevemet.
Bemondó: Sajnos,megtörtént.
Szeleczky Zita: S most,mikor megérkeztem, a régi kanadás asszonyok körülfogtak, megöleltek és azt mondták:„Pont olyan, mint a filmeken" — „Tudja,nekem miben tetszett a legjobban, a Fekete Gyémántokban, amikor énekel" — „nekem meg ott, ahol szénporos az arca" — „nekem meg a Gül Babában, mikor megszúrja a tövis" — „nekem meg a Nászindulóban, ahol 16 évest is játszik, meg hatvan évest is!" Mennyi szeretet vett körül, Istenem, csillogott a szemük és símogattak. És az újak! Az egyik előadás után odajött egy fiatalasszony hozzám.Erős zokogás rázta meg és egész testében reszketett, átkarolt és megcsókolt és annyit mondott: „nem tudom én azt szavakkal kifejezni, hogy mit érzek, Ujvidéken láttam utoljára." Ki tudja,kivel, miért volt neki olyan erős és tragikus a visszaemlékezés? Talán a vőlegényével, aki elesett a háborúban, talán a szüleivel, akik azóta nem élnek,már soha nem fogom megtudni, de boldog vagyok, hogy emlékeztettem, hogy a bánatát feloldottam, hogy elvittem egy pár percre újra haza.
Bemondó: Végül arra kérem szeretettel,hogy búcsúzóul mondjon valamit a clevelandi magyarságnak. Mit üzen ....
Szeleczky Zita: ... hogy én sem tudom azt szavakba foglalni,amit érzek. Hogy szeretem őket! Minden magyart! Mert sok népen és országon keresztül jöttünk a menekülésben, együtt élünk velük,megtanultuk megbecsülni őket, ismerjük az erényeiket, hibáikat, de én olyan hívőt, jót, bátort, intelligenset, tehetségeset, becsületeset,meg nem alku-

vót, nagyszívűt, tűrőt, nemest, mint az én magyar népem, nem láttam. Boldog és büszke vagyok rá, hogy ebbe a népbe születhettem, hogy ezt a nyelvet beszélhetem, hogy költőit tolmácsolhatom. És ha szeretnek engem a kanadai és amerikai magyarok, —amint tudom, hogy szeretnek, — álljanak mellém, segítsenek meg az utamon. Pártokon, egyházakon felül, egységesen legyenek mellettem, mert a magyar költők — és én sem — tartozunk ide vagy oda, ehhez vagy ahhoz, mindenkiék ők, mindenkihez szólnak, minden magyarhoz.

Bemondó: ... és most, hogy a hangját, a lelkét, a lelkéből jövő szavait hallottuk, reméljük, hogy nemsokára, kedves Zita, magát személyesen is ünnepelheti az egész clevelandi magyarság. Az egész együtt, úgy amint szeretné — ahogyan a maga szíve és szeretete az egész magyarságé — úgy kívánja maga is, hogy olyan szeretettel hajoljunk a mi kedves Zitánk felé, ha majd ide érkezik. Tudjuk és érezzük, hogy egyetlen célja az, hogy mindenütt ahol magyarokhoz szól, eggyé kovácsolódjanak a lelkek. Köszönjük, hogy van és hogy nekünk teremtette a jó Isten!

+

Ugy érezzük, hogy ennél tömörebben és megragadóbban nem mondhatta volna el magyar Asszony a maga sorsát, álmait, harcait, hogy ez Szeleczky Zitának sikerült. És félórán belül, ahogy a rádióban ez a helyszíni közvetítés elhangzott, az örömtől és meghatottságtól elcsukló hangú igaz magyarok jelentkeztek, hogy mindenki várja a "kis Zitát" a nagy amerikai metropolisba, mindenki látni akarja.

+

A hajsza pedig megy tovább a páratlan magyar művésznő ellen. Az emigráns újságíró csak csodálattal olvassa azokat a sorokat, amelyekben Szeleczky Zita barátilag beszámol útjáról:

" Csak pár sort, mert én is betegségből keltem fel és csak lézengek, nagyon gyenge vagyok. Az az igazság, hogy túl-gyenge vagyok az ilyen hihetetlen strapára, amit például ez a kanadai turné jelent. Hogy a kommunisták és a baloldal mit fejt ki ellenem?.... Úgy dolgoznak, olyan ördögien, olyan hihetetlen eszközökkel, hogy azt nem lehet elmondani. Persze mindez azért, mert.... az öreg kanadások is megérezték, hogy itt a vérükből való, velük egy szól hozzájuk. A Kalocsáról Amerikába került kis parasztlány, a "Magyar Rozika" egyik pillanatban megríkatja őket, a másik pillanatban megnevetteti. Torontoban soha annyi magyar még össze nem jött. Feléledt az önbizalom, a magyar érzés mindenkiben, boldog és büszke volt mindenki. Harminc éve itt élők mondják, hogy ilyen megmozdulás soha nem volt és ilyen boldogan, felvillanyozva, keserű szájíz nélkül még nem ment el senki előadás után. /: Persze, senki sem számolt be magának róla:/ - "

/: Kedves, aranyos Kis Zitánk! De beszámoltak. Csak nem azok, akik ott sertepertéltek Maga körül, hanem sokan olyanok, akik meghúzódtak a terem valamelyik sarkában, ahol hulló könnyeiket senki sem látta, akik csak hálatelt szemekkel néztek maga felé és akik nem mertek odamenni a Maga köszöntésére, mert féltek, hogy elsírják magukat, ami még sem illene harcos férfiakhoz, azokhoz a katonákhoz, akik Magát a frontról ismerik. Igen, beszámoltak Magáról azok a fiúk, akiket Maga ott akart az első vonal lövész-árkaiban felkeresni, mikor Budapestet elérte a harc, s hogy ne tehesse, körtelefont kellett leadni a pártszolgálatnak, rendőrségnek, honvédségnek, a német hátvédeknek, hogyha mégis megkísérelné minden tiltakozásunk ellenére, hogy a futóárkokba menjen ki szavalni, a küzdőket magyar szívvel vígasztalni, fordítsák vissza, ha kell erőszak alkalmazásával is Magát! Ezek a fiúk ott voltak az estjein és megírtak mindent. A többi elfelejtkezett arról, hogy beszámoljon a Maga sikereiről. És nem vették észre, hogy mert nem írtak Magáról, ezt volt a Maga vitathatalan sikerének a legfényesebb tanúbizonysága!:/

De beszéljen Maga tovább helyettünk!

" Utána a baloldal összeszedte minden erejét. Először egyik áju -

lásból a másikba estek. Tehetetlen dühükben. De aztán összeszedték minden ördögi tudásukat. Most azt csinálják mindenütt, ahol be van hirdetve az előadás, ott mű-összeveszéseket rendeztetnek. Uj-kanadás ágensek, például, odamennek az öreg-kanadás egyesületekbe, s úgy túldícsérnek , hogy a végén antipatikussá tesznek. Kikövetelik tőlük, hogy virággal , ünnepléssel várjanak, de azt olyan módon, olyan szemtelenül, hogy az öregeket megdühítik, összevesznek, majdnem verekedésre kerül a dolog ... Mindezt persze: miattam!!! Mellettem!!! S a végeredmény, hogy az öregek csak azért sem jönnek el az előadásra ... S ezzel elérték, amit akartak. A legnagyobb szeretettel megyek, loholok, vállalom az erőmet meghaladó strapát és a végén ... Szegény nyáj, szegény magyarság, nem veszik észre, hogy húzzák be őket ellenem és a magyarság ellen! Nem akarják, hogy halljanak, hogy felébredjen bennük az érzés, pedig szeretnek, akik eljönnek! Persze, ez a sok nyelés, intrika kikészít ... "

" ... egyebet mást nem csinálok egész életemben, mint a leghálátlanabb, legnehezebb pionier-munkát. Mire keserves verejtékkel felszántom a lelkek szántóföldjét, akkor jönnek a "művészek", letarolják anyagilag és megint elrontanak mindent! Itt is, mikor az első fellépésemmel teljesen fellelkesítettem mindenkit, kihoztam az érdektelenségből, a közönyből, azt írták, hogy milyen remekek is a magyar művészek, akik hivatástudattal járják a világot és viszik a magyarságnak a kulturát. . . De abbahagyom az írást, mert nagyon fáradt vagyok és nem bírom!" -

+

Amit most írni akarok, az inkább magánlevél, mint a cikk folytatása, amit elkezdtem. De én ezt a cikket befejezni nem tudom!

Olyan sablonos lenne most a fülem számára minden dícsérő szó,olyan üres minden elismerés. Hadd fejezzem be hát ezt a cikket,vagy méginkább hadd ne fejezzem be ezt a cikket és inkább beszélgessünk egy kissé privátim az emigráció nyilvánossága előtt.

Kedves Zitám! Kezdjük ezt a kis beszélgetést egy több mint tízéves visszaemlékezéssel. Este 11 óra volt, hideg novemberi éjszaka. Én még a régi szokásomhoz híven bent dolgoztam a minisztériumban.

Egyszerre csak bejön az egyik őrt álló rendőr, hogy keresnek. Szeleczky művésznő van kint és beszélni akar velem. Kimentem Magáért és leültünk ott a földszínten lévő szobámban. Maga akkor jött a Nemzeti egyik előadásáról, ahol végigjátszotta az estét. Nem látszott Magán semmiféle fáradság, csak kedvetlen volt. Haragudott. És rám!

- Ki adta ki azt az intézkedést, hogy nem eresztenek ki az első vonalakba? Ma délután ki akartam menni és a Határ-csárdánál lévő két katona visszafordította az autómat azzal, hogy parancsuk van, ha kell, erőszakkal visszavinniök engem a városba. Senki ne féltse az én életemet s engedjenek engem ki azokhoz a drága magyar gyerekekhez az első vonalba.

Elismertem, hogy az intézkedés tőlem származik és azt nem is változtatom meg! Inkább örök harag, de nem mehet ki a vonalakba. Az orosz egységek belátnak a futóárkokba és aknatűz alá vesznek minden helyet,ahol a legkisebb mozgást észlelik. Megértem azt a szeretetet, ami hajtja, hogy ezeknek a fiúknak egy kis üdülést vigyen, de az élő Szeleczky Zitára még szükségünk van!

Maga ott ült egy széken és nem adott nekem igazat. Vitatkoztunk,de Magának nem volt más érve, minthogy kötelességének érzi, hogy ezeket a fiúkat felkeresse, hogy az életével nem törődik, mert amikor százával s ezrével pusztulnak bennünket védve ezek a magyarok, akkor Magának is ott a helye közöttük.

Nekem sem volt más érvem, minthogy az élő Szeleczky Zita örök érték s halála mélyebben megrázná ezeket a magyarokat, mint a saját legsúlyosabb sebesülésük, vagy akár a haláluk!

S legutolsó érvként felvonultatta, emlékszik rá, a könnyeit. Sírt, sírt és könyörgött, hogy ki akar menni a frontra...

De nem használt semmi, Maga nem tudott kijutni az első vonalakba . Maga minden figyelmeztetésem ellenére kétszer kísérelte még meg,hogy az

őröket félrevezesse,egyszer gyalog akart átsurranni a záró-gyűrűn, de a pártszolgálat visszakísérte.

S ahogy az emigrációban minden vonatkozásában aggódva figyeltem a Maga küzdelmeit, néha vállonveregettem magamat, hogy akkor nem engedtem és Maga nem tudta az életét kockára tenni!

Akkor én voltam az, akinek az a feladat jutott, hogy megríkassam, mert nem mehet ki az első vonalakba, s talán tudat alatt ott élt bennem a megérzés, hogy sokkal, de sokkal nagyobb feladat vár idekint Magára a száműzetésben, mint amit betölthetett volna Kispest határában.

Mintha most hagyta el volna kisírt szemekkel a minisztérium helyiségét, ahol olyan "kegyetlenek voltak" Magához, úgy emlékszem Magára!

S most tíz évvel később megváltoztatom az álláspontomat és én mondom:

- Zita,kérem, keresse fel az első vonalakat!

- Most menjen! Most ott a Maga helye az első vonalakban. Most is a megsemmisítés minden eszközével tör maga ellen az ellenség, a szovjet,a vörös csillag, a gyűlölet! De most menjen!

- Zitám, most Maga nem lehet fáradt! Magát nem keserítheti el a sok meg-nem-értés! Most hadd zúgjon Maga körül a legádázabb, a legaljasabb, a legkérlelhetetlenebb harc, most Maga tartja egyedül az első vonalakat és most van szüksége azoknak a magyar fiúknak, akik tíz éve felváltat - lanul állják a futóárkokban az ellenség támadásait, hogy megjelenjék a soraikban, a szellemi harc hevenyészve megépített védelmi vonalaiban és szavaljon nekik, hogy a "Magyar Rozika" megríkassa és megnevettesse, megrázza és felüdítse őket, hogy új erő támadjon bennük a Maga varázs - igéjére!

- Most én üzenem az ezer kilóméterek távlatából, hogy most ott a Maga helye az első vonalakban! Én ezt nem parancsolhatom Magának, mert ehhez semmi jogom, de kérem, nagyon szépen kérem, s talán olyan könnyes szemekkel,amint egyszer Maga kért, hogy be akar menni a futó - árkok - ba, hogy Zitám, most menjen! Kishúgom, most előre!

- Senki közülünk, a legtehetségesebb, a legfanatikusabb, a legki - tartóbb férfi harcos nem érhet el annyit, mint a maga neyetése, mosolygása, a csengő hangja!

- És most tombol azután csak az igazi harc! Most támadnak azután minden erővel!

- De most menjen!

- Ne törődjék senkivel és semmivel! Nem lehet gáncs,ami Magát megállítsa! Nincs fáradság, ami lekösse! Most, Kishúgom, nem érdekel,hogy Maga testileg nem nőtt fel ilyen strapára! Fel kell hogy nőjjön az i-lyen strapára! Magát az Uristen a szenvedő magyarság Kishúgának adta és ha annak adta, akkor ad is erőt Magának ahhoz, hogy ezt a sorsot vállalja!

- Édes Kishúgom, azok a harcosok, akik Magára várnak, de sokszor, de nagyon sokszor érezték már azt, hogy jó lenne holtan elnyúlni vala - hol csendben és ha idegen is, de békét keresni más népek földjében. Aztán valamennyi igaz harcos tovább bírta. S ma ezek az igaz harcosok Magára tekintenek!

- De ha senki sem tekintene Magára, ha senki sem várná az élők közül, várják Magát a holtak, a mártírok, a kiszenvedettek ! Várja Magát az örök magyar lélek. Maga egyedül többet tett a magyarságért,mint ez - ren és ezren, akik melldöngetve magyarok!

- Maga szelíden, betegen,fáradt testtel, meggyötörten is erősebb, mint az ellenség minden sátáni erőfeszítése! Az, ahogy támadják, az, ahogy lelkileg "kikészíteni" igyekeznek, legyen a Maga legnagyobb dicsősége! Ha nem volna több, csak egy jó szavaló, egy jó színésznő, ez a harc nem tombolna Maga ellen. De Maga az élő, a megszólaló, legyőzhetetlen magyar Lélek!

- Édes Kishúgom! Fel a fejjel,s előre Istennel a Hazáért az első,a legelső vonalakba!" -